A koreai közmondások világa

Osváth Gábor

Az utóbbi években világszerte megélénkült az érdeklődés a koreai kultúra iránt. Ennek fő oka a dél-koreai gazdaság rohamos ütemű fejlődése: az ötvenes években még elmaradott agrárország napjainkra a vezető ipari országok közé emelkedett. Az egykor remetekirályságnak csúfolt Korea világra nyitott országgá vált, amelynek szorgalmas polgárai minden újdonságra fogékonyak, és ma már nemcsak csúcsminőségű iparcikkeket, hanem az egész világon népszerű kulturális termékeket is produkálnak. Sokan kíváncsiak a koreai sikerek titkaira, a gazdasági csodát produkáló koreai emberre, kultúrájára, gondolkodásmódjára. Milyen a múlt, amit mára meghaladott Korea, és mi az a múltból, amire támaszkodhat a modern kor kihívásaival szemben? Ebbe a világba engednek bepillantást a koreai közmondások is. Természetesen a koreai nyelv és kultúra sem áll egymagában, ezernyi szállal kötődik szomszédjai nyelvéhez, kultúrájához. Ez a közmondásokra is érvényes.

A távol-keleti, Kína-központú, uralkodó vallását tekintve konfuciánus kultúrkör országaiban a kínai nyelv igen nagy hatással volt az ide tartozó országok, Korea, Japán és Vietnam nyelvére. A kínainak ez az ókori változata, az úgynevezett klasszikus kínai nyelv (한문 漢文 *hanmun*) az említett térségben egészen a 19. század végéig hivatalos nyelvként a művészeteknek és tudományoknak is első számú közvetítője volt, és hatása jóval tovább tartott, mint a hasonló szerepet betöltő latiné a nyugati kereszténység országaiban. A kínai nyelv hatása elsősorban a szókészlet és az állandósult szókapcsolatok terén figyelhető meg.

A szókészletnek több mint 50 százaléka kínai eredetű. E hatásnak tulajdonítható az is, hogy a szólások és közmondások a koreaiban két nagy csoportba sorolhatók: 1. kínai eredetűek, azaz kínai nyelvűek, 2. koreai nyelvűek. Hasonló a helyzet a japánban és a vietnamiban is. A legtöbbször négy szótagból álló kínai eredetű közmondások és szólások száma tetemes. Kínai nevük 成語 c*seng jü* ’megállapodott szavak’. A terminológiát tekintve nem tesznek különbséget a szövegkörnyezethez szorosan kapcsolódó szólások, és a kontextustól független, általános érvényű közmondások között. A kínai nyelvű közmondásokat általában nem fordítják le koreaira, azaz kínai nyelven és írással szerepelnek a közmondásgyűjteményekben (mintha a latin közmondások latinul bukkannának fel a magyar közmondások között). Koreai nevük: 사자성어 四子成語 ’négy írásjegyes megállapodott szavak’, vagy 고사성어 故事成語 ’a régmúlt megállapodott szavai’. Néhány ezek közül a megfelelő kínai, koreai és japán olvasatban:

一石二鳥 kínai: *Yi shi er niao*, koreai: 일석이조 *Il szok i dzso*, japán: *Is seki ni chō.* Egy kő, két madár, azaz Két legyet egy csapásra,

大器晩成 kínai: *Da qi wan cheng*, koreai: 대기완성 *Te gi van szong*, japán: *Tai ki ban sei*. Nagy edény (csak) este kész, azaz: Nem egy nap alatt épült fel Buda vára,

我田引水 kínai: *Wo tian yin shui*, koreai: 아전인수 *A dzson in szu*, japán: *Ga den in sui*. Az én rizsföldemre húzom a vizet, azaz magyarul: Minden molnár a maga malmára hajtja a vizet.

Az is előfordul, hogy lefordítják a legismertebb kínai idiómákat koreaira, ebben az esetben párhuzamosan léteznek, ilyen például:

虎死留皮 人死留名. 호사유피 인사유명. > 범은 죽어서 가죽을 남기고, 사람은 죽어서 이름을 남긴다. Ha a tigris meghal, a bőrét hagyja hátra, ha az ember hal meg, a nevét hagyja hátra.

笑中有劍 소중유검. > 웃음 속에 칼이 있다. Mosolyában kés van.

A megegyező kínai, koreai és japán közmondásokat Paczolay Gyula vetette össze (Paczolay 1994, 1995). Koreában több közmondásgyűjtemény jelent meg, gyakran angol nyelvű kommentárokkal. (Tae, 1970, Lee, 1989, Kim 1993, Von, 1993). Általában nem különítik el a kínai és az eredeti koreai közmondásokat, ebben a vezető koreai nyelvész, Lee Ki-moon (이기문, 1930–2020) kivétel: az általa gyűjtött és kommentált 7200 koreai nyelvű közmondást mellékletként követi a mintegy 2000 kínai, melyeket kínai írásjegyekkel és koreai betűs átírásban is közöl (Lee 1989). Egy Oroszországban élő koreai származású nyelvész igen gazdag gyűjteményében olyan közmondások is vannak, amelyeket csak az ottani koreai közösség ismer (Rim, 2003).

A koreai közmondások gyűjtése már jóval korábban megkezdődött. Szórványosan előfordulnak ugyan az egyik legrégebbről fennmaradt kínai nyelvű krónikában (삼국유사 三國遺事 *Samguk yusa*, A három királyság nem hivatalos története, 1285), de módszeres kutatásuk jóval későbbi. Az első ilyen jellegű gyűjtés Hong Manjong (홍만종) 순오지 旬五志 *Sunoji* (15 nap feljegyzései, 1678−1679) című esszékötetében található, amely mintegy száz koreai közmondást közöl és azok értelmezését is kínai nyelven. Az első koreai katolikusok egyike, a polihisztor Chŏng Yagyong (정약용, 1762−1836) kétszáz közmondást gyűjtött össze 이담속찬 耳談續纂 *Idamsokch'an* (Hallomások gyűjteménye) című kínai nyelvű művében, amelyben a koreai proverbiumokat kétszer négy szótagos rímelő kínai versekké alakította át. A mű egy későbbi kiadásában 1850 körül ezek a közmondások a kínai mellett koreai fordításban is megjelentek: ez a legrégibb fennmaradt koreai nyelvű közmondásgyűjtemény.

A koreai közmondások jelentős része nem igényel magyarázatot. A hasonló társadalmi, gazdasági, földrajzi és egyéb körülmények hasonló gondolatokat, következésképpen hasonló nyelvi alakzatokat hoznak létre, ezek néha szó szerint megegyeznek a magyarral, de a többségük eltérő szavakkal fejez ki megegyező tartalmakat: 남을 물에 넣으려면 제가 먼저 물에 들어간다. Ha a másikat vízbe akarom dobni, én kerülök bele először. (Aki másnak vermet ás, maga esik bele.) 작아도 고추알이다. Kicsi, de pirospaprika. (Kicsi a bors, de erős.) 시작이 반이다. A kezdés fél (fele a sikernek). (A jó kezdés fél siker.) 꿩 대신 닭. Fácán helyett tyúk. (Ha ló nincs, a szamár is jó.) 견딜성이 셋이면 살인도 면한다. Ha a türelem háromszoros, a haláltól is megmenekülsz. (A türelem rózsát terem.) 낮 말은 새가 듣고 밤 말은 쥐가 듣는다. Nappal mondod – meghallják a madarak, éjszaka mondod – meghallják az egerek. (A falnak is füle van.) 옷이 날개. A ruha szárny. (Ruha teszi az embert.) 원숭이도 나무에서 떨어진다. A majom is leesik a fáról (A lónak négy lába van, mégis megbotlik.) 말이 많으면 쓸 말이

적다. Ha sok a beszéd, kevés a hasznos szó. (Sok beszédnek sok az alja). 가는 말이 고와야 오는 말이 곧다. Ha feléje szép (udvarias) a szavad, akkor a (tőle) feléd jövő szó is szép. (Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten). 소 잃고 외양간 고친다. Elveszti a tehenét, aztán javítja az istállót. (Eső után köpönyeg). 사공이 많으면 배가 산으로 간다. Ha sok a matróz, a hajó zátonyra fut. (Sok bába közt elvész a gyermek). 호랑이 굴에 들어가야 호랑이 새끼를 잡는다. Ha tigriskölyköt akarsz fogni, el kell menni a tigrisbarlanghoz. (Aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni). 호랑이도 제소리 하면 온다. Ha emlegeted a tigrist, meg fog jelenni. (Ne fesd az ördögöt a falra.) 호랑이 없는 곳에 토끼가 / 살가지가 스승이라. Ott, ahol nincs tigris, a nyúl / borz az úr. (Ha nincs otthon a macska, cincognak az egerek). A tigris a folklórban meglehetősen gyakran bukkan fel félelmet keltő állatként. Ennek oka földrajzi: Korea északi fele Szibériával érintkezik, s a szibériai tigris még ma is előfordul arrafelé.

Vannak olyan közmondások, amelyek a koreai kultúra ismerete nélkül nehezebben fejthetők meg. Néhány példa: 서울 가서 김서방 집 찾기. Szöulba megy és ott Kim urat keresi. Koreában a *Kim* családnév a leggyakoribb, a lakosságnak közel negyede viseli. Értelme megegyezik egy magyar közmondáséval: Szénakazalban keresi a tűt. A nagyon buta embert egy gyakori szólás így jellemzi: 낫 놓고 기역자도 모른다. Leteszi a sarlót, de még a *k* betűt sem ismeri. Pontos megértéséhez több dolog ismerete szükséges: 1. a Távol-Keleten a kasza helyett sarlóval aratták a gabonát, 2. Koreának saját hangjelölő írása is van 1446 óta, 3. ennek az ábécének az első betűje a *k* hangot jelöli, s a betű alakja az európainál szögletesebb alakú koreai sarlóhoz hasonló (ㄱ).

중의 나라에 가서 상투를 찾는다. A szerzetesek országában kontyot keres. Magyarul: Ahol nincs, ott ne keress. Magyarázat: a buddhista szerzetesek, köztük a nők is, kopaszok. Egy másik közmondás is erre utal: 중이 제 머라를 못 깎는다. Saját haját még a szerzetes sem tudja leborotválni. 시장이 반찬. Az éhség (a legjobb) körítés. (Az éhség nagy úr.) Értelme számunkra is teljesen világos, de egy kis különbség mégis van a két kultúra között: arrafelé a rizs a főétel, és minden más, így a hús is a körítés. A rizs mint az étel jelképe – hasonlóan a magyar *kenyér* szóhoz[1] – sok koreai szólásban és közmondásban fordul elő: 니중에 밥 한번 먹자. Majd egyszer együnk együtt rizst! (Köszönetként mondják.) 밥 먹었어? Ettél rizst? (Mára elavult, egykor megszokott köszönési formula volt, azt tükrözte, hogy a gyakorta koplaló nép számára az evés különleges fontossággal bírt; ugyanígy kellett rá válaszolni, vö. angol *How do you do?*). 사람이 밥값은 해야지. Az embernek meg kell dolgoznia a rizs áráért. 그 사람하곤 밥 먹기도 싫어. Vele még rizst enni sincs kedvem. (Rossz viszonyban van vele.) Egy másik, igen ismert közmondás érthető ugyan, de némi magyarázat nem haszontalan:

[1] Megette a kenyere javát, Kölcsönkenyér visszajár, Kegyelemkenyéren él stb.

금강산도 식후경. A Gyémánthegyet is teli hassal nézik. (Éhes ember nem értékeli a szépet.) Ez a folklórban és műköltészetben is gyakran emlegetett legendás hegy a magyar földrajzi irodalomban *Gyémánt-hegység* néven szerepel, s Észak-Korea keleti részén terül el; az egyik legfőbb turisztikai látványosság és szépsége a koreai nemzeti büszkeség fontos tárgya. Közismert közmondás: 발 없는 말이 천리 간다. A szónak nincsen lába, mégis százezer *li*t képes megtenni. Értelme teljesen világos, de a koreaiban a *szó* és a *ló* jelentésű szavak azonos alakúak (말 *mal*), tehát ez a közmondás egy szójátékot tartalmaz a koreai nyelvet értők számára. A *li* kínai eredetű hosszmérték, amely valamivel kevesebb fél kilométernél. Egy másik közmondásban: 천리 길도 한 걸음부터. Az ezer *li* út is egy lépéssel kezdődik. (Minden kezdet nehéz.)

Lee (2006) a koreai közmondásokat elemezve a következő etnikai sajátosságokat emelte ki.

1.Vulgáris, időnként trágár hangvétel: 똥 누러 갈 적 마음 다르고 올 적 마음 다르다. Más a kedved, ha budira mész; más, ha budiról térsz. (A körülményektől függően változik az ember kedve). 제 똥 구린 줄 모른다. Saját szarod nem tűnik büdösnek. 서울 사람을 못 속이면 보름을 똥을 못 눈다. Ha nem vered át a szöuliakat, 15 napig nem tudsz szarni. 개똥에 굴러도 이승이 좋다. Még ha kutyaszarba lépsz is, ez a világ a jobb (mint a másvilág). 똥 묻은 개 겨 묻은 개 나무란다. A szaros kutya a sáros kutyát szidja. (Bagoly mondja a verébnek, nagyfejű.) 수탉은 제 똥 위에서 용감하다. A kakas a trágyája tetején bátor. (Minden kakas úr a szemétdombján.) 방귀가 잦으면 똥 싸기 쉽다. Ha gyakori a szellentés, közeli a szarás. 똥 귄 년이 바람맞이에 선다. Nem elég, hogy kiszarja, még a szélnek is odatartja. 개 눈에는 똥만 보인다. A kutya szemében csak a szar látszik. 아니 구린 변소 있나? Van-e bűztelen budi? 곱다 하면 골에 올라앉아야 똥싼다. Ha azt mondod az asszonynak, hogy szép, a fejedre szarik. Lee Gi-moon szótárában mintegy százötven olyan közmondás szerepel, amely a széklettel (똥 *ttong*) kapcsolatos, míg az oxfordi kiadású hasonló jellegű angol szótárban csak négy ilyen van (Csong 1995: 34). Egy másik koreai szótárban 54 hasonló közmondás található (Von 1993: 355–361).

2. Opportunizmus, amely a változó szituációhoz való alkalmazkodás kényszerét tükrözi; ez a közember túlélésének lehet a feltétele. Ezért fordulhat elő, hogy valamely közmondásnak, üzenetét tekintve két eltérő változata létezik: 병신 자식 고운 데 없다. A nyomorék gyerek sohasem szép. ↔ 병신 자식 효도 한다. A nyomorék gyerek szülőtisztelő. 그 애비에 그 자식. Amilyen az apa, olyan a gyereke. ↔ 애비는 애비, 자식은 자식. Az apa ilyen, a gyerek olyan. 견딜성이 셋이면 살인도 면한다. Ha a türelem háromszoros, a haláltól is megmenekülsz. 참을 인 (忍) 세번이면 호구 된다. A türelem három írásjegye (azaz háromszorosa) tigris szája lesz.

3. Úrellenesség: 양반은 죽어도 문자를 쓴다. Az úr haldokolva is kínai írásjegyeket ír. 양반은 글 덕, 상놈은 발 덕. A nemesembert a betű élteti, a közembert a lába (ő dolgozik). 양반은

먹는 것으로 세월을 보내고 상놈은 일하는 것으로 세월을 보낸다. Az úr evéssel tölti az idejét, a közember munkával. 양반의 새끼는 고양이 새끼요, 상놈의 새끼는 돼지새끼라. A nemesember fia cica, a közemberé malac. 대신 댁 송아지 백정 무서운 줄 모른다. A miniszter borja nem fél a mészárostól. 양반은 물에 빠져도 개헤엄을 안 한다. A nemesember vízbe esik, de kutyaúszásra nem hajlandó. (Az úr a pokolban is úr.) 양반은 비가 와도 빨리 가지 않는다. Az úr, ha zuhog is, nem kezd el szaladni. 양반 욕하는 건 상놈이고 부자 욕하는 건 가난한 놈이다. Az úr a közembert alázza, a gazdag a szegény embert. 양반, 호랑이, 이무기는 천하의 삼환이다. Három nagy veszedelem van a világon: urak, tigrisek, kígyók. 양반은 호랑이보다 무섭다. Az úr ijesztőbb a tigrisnél. 법은 멀고 주먹은 가깝다. A törvény messze van, az ököl közel. 사모 쓴 도둑놈. Tolvaj, úriember kalapjában.

4. A buddhista szerzetesek lenézése azok léhának és haszontalannak tartott életmódja miatt: 중 쳐 죽이고 살안 된다. Agyonütöd a szerzetest és gyilkos leszel. (Jelentéktelen bűnért súlyos büntetést kap.) 불 채인 중놈 다라나 듯. Elfut, mint egy tökön rúgott szerzetes. 중은 고기 맛을 보면 법당에 파리가 안 남는다. Ha a szerzetes megérzi a hús ízét, nem marad légy a templomban. (A hívő buddhista nem ehet húst.) 중에게 안방 맡긴 셈이다. Beengedi a szerzetest a női szobába. (Kecskére bízza a káposztát.) 부처님 위해 불공 하냐? Valóban Buddha eszi meg az áldozati ételt? 죽은 석승보다 산 돼지가 낫다. A halott szerzetesnél jobb az élő disznó. 중도 개도 아니다. Se nem szerzetes, se nem kutya. (Két dolog közül egyik sem.) 중이 얼음 건너 갈 때는 나무아미타불 하다가도 얼음에 빠질 때에는 하느님 한다. A szerzetes a jeges folyón való átkeléskor Buddhához imádkozik, de ha beleesik a vízbe, akkor Istentől kér segítséget. (Az emberből nagy veszély idején előjön igazi természete.)

5. A nyomorúságos élethelyzet és a szociális bizonytalanság tudata. Ennek oka az, hogy a koreai társadalom a múltban túlnyomórészt paraszti jellegű volt, s ezen az évszázados elzárkózást felváltó japán gyarmati uralom (1910–1945) kizsákmányolással párosuló, felemás modernizációja sem változtatott lényegében, a falusi lakosság életszínvonala, műveltségi szintje igen alacsony maradt. A nyomorúságos élethelyzet, a nélkülözések képe és ebből eredendően a pesszimista világkép gyakori a közmondásokban: 눈감으면 코 베여 먹을 세상. Olyan a világ, hogyha behunyod a szemed, levágják az orrodat. 사흘 굶어 도둑질 안할 놈 없다. Éhezz három napon át, a negyediken lopni fogsz. 굶어보아야 세상을 안다. Csakis akkor ismered meg a világot, ha kipróbálod az éhezést. 자기 배 부르면 남의 배고픈 줄 모른다. Akinek tele a hasa, a másik ember éhségére nem figyel. 굶주린 사람은 임금도 생각하지 않는다. Az éhező ember nem gondol a királyra. 먹은 죄는 없다. Az éhezés miatti bűn nem bűn. 봄사돈은 꿈에도 보기 무섭다. Tavasszal a rokonaim még álmomban se látogassanak. (Mert addigra elfogy a téli gabona.) 여름에 하루 놀면 겨울에 열흘 굶는다. Paraszt, ha nyáron egy napot pihen, télen tíz napot éhezik. 배가 곯을 때에는 침만 삼켜도

낫다. Ha éhes az ember, még egy nyelet nyál is jól jön. 입괴 배가 원수다. A száj és a gyomor ellenség. A gyakran koplaló koreai faluban a bőséges étkezés ritka örömére utal a következő szólás: 둘이 먹다가 하나가 죽어도 모른다. Úgy falnak ketten, hogy az egyik nem veszi észre, hogy a másik meghalt mellette.

6. Fatalizmus: 귀신은 속여도 팔자는 못 속인다. Az ördög ugyan becsapható, de a sors nem. 팔자 도망 못 간다. Sorsod elől nem menekülhetsz. 제 팔자 개 못 준다. A sorsod még egy kutyára sem tudod átruházni. 팔자 도망은 독 안에 들어도 못 한다. Ha hordóba bújsz is, sorsod megtalál. 뒤로 오는 호랑이는 속여도 앞으로 오는 팔자는 못 속인다. A mögötted jövő tigrist becsaphatod, de a szemből jövő sors elől nincs menekvés.

7. A gazdagság vágya: 돈 떨어지면 친구도 떨어진다. Ha elfogy a pénzed, elfogy a barátod is. 돈이 장사라. A pénz az erős ember. 돈이 효자라. A pénz az igazi szülőtisztelő gyerek. 돈에 침 뱉은 놈 없다. Nincs olyan ember, aki köpne a pénzre. 돈만 있으면 개도 멍첨지라. Ha pénze van, a kutya is úr. 돈만 있으면 처녀 불알도 산다. Ha pénzed van, a szűzlány tökét is meg lehet venni. 돈을 주면 뱃속의 아이도 기어나온다. Ha pénzt adsz, még a terhes nő hasából is előmászik a gyerek.

8. A női nem mint negatívum. A kedvezőtlen vélemények oka az évezredes konfuciánus hagyományokban gyökerezik: a család gúzsba kötötte az egyént, az állam is a gondoskodó apa szerepét játszotta, s az alattvalók, mint a családban a gyerekek az apának, feltétlen lojalitással tartoztak az uralkodónak. Különösen a nők helyzete volt nehéz: a patriarchális kultúrában a családi vérvonalat a férfiak vitték tovább, bűn volt az ősök emlékével és szellemeivel szemben, ha a családban – az általános vélekedés szerint mindig a nő hibájából – nem született fiúgyermek. Ez a világ jelenik meg a közmondásokban: 딸 셋이면 문을 열어놓고 잔다. Akinek három lánya van, nyitott ajtónál térhet nyugovóra. 딸이 셋이면 도둑도 들어오지 않는다. Ha három lányod van, a tolvaj se jön be a házba. (Azaz szegény ember marad, mert a lányok a férjhez menés után a férj családjához költöznek, s azután már csak az apósukról és anyósukról kell gondoskodniuk.) 죽어도 시집 울타리 밑에서 죽어라. Ha meghalsz, az apósék kerítése tövében halj meg (mert fontosabbak a saját szüleidnél). 출가외인 出嫁外人. Ha férjhez megy, idegen lesz (a szülei számára).[2] 아들은 장가를 가면 반 남이 되고 딸은 시집을 가면 온 남이 된다. Ha a fiad megnősül, félig idegen lesz, ha a lányod férjhez megy, teljesen idegenné válik. 딸은 두 번 서운하다. A leánygyermek kétszer okoz szomorúságot (amikor megszületik és amikor férjhez megy). 딸은 산적 도둑이다. / 딸자식은 도둑년이다. Leánygyerek, tolvaj – ugyanaz. 남편 밥은 누워막고 아들 밥은 앉아 먹고 딸이 밥은 서서 먹는다. A férje fekve eszi az ételt, a fia ülve, a lánya állva. 딸은 하나도 많고 아들은 셋도 모자란다. Lányból egy is sok, fiúból három sem elég. 女必從夫 여필종부. Az asszony

[2] Ezzel ellentétes nyugati szemléletet tükröz egy angol közmondás: My son is my son till he gets him a wife, but my daughter is my daughter all the days of her life. Idézi Chong 1995: 40.

engedelmeskedni tartozik a férjének. 남편이 하자면 따른다. Amit a férj parancsol, a feleség megteszi. 여자는 사흘에 한번씩 맞아야 사람이 된다. A nő csak akkor lesz ember, ha három naponként megverik. 여자를 사흘을 안 때리면 여우가 된다. Ha a nőt nem verik meg három naponként, rókává válik. 계집은 젊어서는 여우가 되고 늙어서는 호랑이가 된다. A fehérnép fiatalon rókácska, öregen tigris. 계집이 늙으면 여우가 된다. Ha a nő megöregszik, róka lesz. 부인네 승냥이를 업은 심이다. A nő háton cipelt nőstényfarkas. 여자의 속은 뱀 창자. A nő lelke kígyóé. 여자와 유리는 깨지지 쉽다. Nő és üveg könnyen törik. 여자의 소매는 마를 새가 없다. Minden nőnek könnyes a ruhaujja. 여자 나이 삼십이면 눈 먼 새도 돌아보지 않는다. Ha a nő harminc éves, már a vak madár se fordul meg utána. 여자 삼십에는 꽃이 지고 님자는 삼십에는 꽃이 핀다. A nő virága harminc évesen fonnyad, a férfié harminc évesen kinyílik. 여자의 웃음은 주머니의 눈물. A nő nevetése a férj pénztárcájának a sírása. 여편네 이니 걸린 살인 없다. Nincs gyilkosság nő nélkül. 여자의 악담에는 오뉴월에도 서리가 온다. A nő gonosz beszédétől májusban és júniusban is fázik az ember. 부유장설 婦有長舌 A feleségnek hosszú nyelve van. 여자가 열이 모이면 쇠도 녹인다. Ha tíz feleség összejön, a vasat is megolvasztják (mert sokat beszélnek). 여편네 벌이는 쥐 벌이. Ha a nő pénzt keres, egérkeresmény (nem sokat ér). A feleség a vele együtt élő anyósával csapott össze, a háztartás irányításának megszerzése volt a tét: 시어미 좋아하는 며느리 없다. Nincs olyan anyós, aki kedvelné a menyét. 시어머니는 며느리 적 생각을 못한다. Az anyós nem emlékszik arra, milyen nehéz volt az élete fiatalasszonyként. 홀시어머니 거느리기가 벽에 오르기보다도 어렵다. Megözvegyült anyósnak parancsolni olyan lehetetlenség, mint falra mászni. 시집 열 두 번 가 봐야 시어머니 다른 데 없다. Férjhez mehetsz tizenkétszer, az anyós ugyanolyan lesz. 시어머니미 워서 개배깨기 찬다. Utálja az anyósát, de a kutyát rúgja hasba. 시어미 죽는 날도 있다. Az anyós is meghal egyszer. 시어머니가 죽으면 안방이 내 차지. Ha meghal az anyósom, enyém lesz a ház. 며느리 늙어 시어미 된다. Idővel a menyecskéből is anyós lesz.

Hasonló közmondások természetesen Európában is vannak, a gyakoriságuk azonban Koreában nagyobb. Egy tanulmány 396 koreai és 184 olyan francia közmondást talált, amelyek a női nemmel kapcsolatosak. Ezek közül 25 koreai közmondás tartalmaz nőkkel kapcsolatos negatív véleményt, a francia közmondások között ilyen csak három akadt (Shim 2003: 405). Ez az arány ugyanakkor azt is jelenti, hogy a nőkről pozitív értékítéletet megfogalmazó közmondás nem ritka Koreában sem, néhány példa: 여자는 양념이다. Az asszony fűszer. 아내가 귀하면 처가집 말뚝 보고도 절한다. Ha jó a feleség, a férj az após házfalának is meghajol. 복이 있는 사람은 첫딸을 낳는다. A szerencsés embernek először leánygyermeke születik (gondozhatja majd kisebb testvéreit). 여자 셋이 모이면 소도 잡는다. Ha három asszony összefog, még a (dühöngő) bikát is megfékezi. A nőket gúnyoló egykori közmondások ma már jórészt

érvényüket vesztették a rendkívül gyors modernizáció és a kulturális globalizáció következtében.

A múlt nélkülözései nem törték meg a koreai embert, a jövőbe vetett hitük, az életerejük megmaradt. Ezt, a koreai emberre oly jellemző hitet és optimizmust tükrözik a következő közmondások: 한때 고생하면 한 때는 잘 산다. Ha egyszer rosszul is megy a sorod, máskor meg jól élsz. (Egyszer fent, egyszer lent.) 고생 끝에 닉이 온다. A nélkülözés után jön a bőség. 그물에도 빠져나갈 구멍이 있다. A hálón lyukak vannak, ahol ki lehet bújni. 하늘이 문어져도 솟아 나갈 구멍이 있다. Ha leomlik is az ég, van menekvés. 밤이 아므리 지리다 해도 언제든지 밤대로 안 있다. Bármilyen hosszú az éjszaka, sosem tart örökké. 이가 없느면 잇몸으로 살지. Ha nincs fogad, próbálkozz az ínyeddel. 태산은 넘으면 평지를 본다. Ha átvergődsz a nagy hegyen, meglátod a végtelen rónaságot.

Irodalom

Chŏng, Jonghwa 정 종화 (1995): *한국 전통사회의 정신문화 구조양상. 속담을 통해 본 가치관의 비교문화적 접근* [A koreai hagyományos társadalom szellemi kultúrájának strukturális aspektusa. Értékek kontrasztív kulturális megközelítése közmondásokon keresztül]. Seoul: Koryŏ taehakkyo ch'ulp'anbu.

Kim, Dohwan 김도환 (1993): *한국 속담 활용사전* [Koreai közmondások pragmatikai szótára]. Seoul: Haneul Ak'ademi.

Lee Jeyson (2006): Korean proverbs. In: Ho-min Sohn ed. *Korean Language in Culture and Society*. University of Hawai'i Press.

Lee, Ki-moon 이기문 (1989): 속담 사전. [Közmondások szótára.] Seoul: Ilchogak.

Paczolay Gyula (1994): *European, Far-Eestern and Some Asian Proverbs. A Comparision of European, Chinese, Korean, Japanese, Vietnamese and Other Asian Proverbs*. Veszprém: Central Library of the University of Veszprém.

Paczolay Gyula (1995): Korean, Chinese and Japanese Proverbs. Osváth Gábor szerk. *Koreai nyelv és kultúra*. Budapest: Külkereskedelmi Főiskola. 53–62.

Rim, Szu Рим, Су (2003): *Золотые слова корейского народа* [A koreai nép közmondásai]. Szentpétervár: Szentpétervári Egyetem.

Shim, Sung-ja (2003) 한국 속담에 나타난 여성의 호칭과 위치 [A nő megnevezése és helyzete a koreai közmondásokban]. Bruno–Baglioni (compiled by): *Proceedings of the 21st Conference of the AKSE*. Frascati, Italy.

Tae Hung Ha (1970): *Maxims and Proverbs of Korea*. Seoul: Yonsei University Press.

Von Jong-szop 원영섭(1993). *우리 속담 사전*. [Közmondásaink szótára.] Seoul: Sech’ang ch’ulphansa.